

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

MANIFESTUL FRONTULUI RENAȘTERII NAȚIONALE

— TEMEIUL LUI RELIGIOS —

Cu prilejul aniversării zilei de naștere a Maiestății Sale Regelui nostru Carol II-lea a fost dat în vileag un viguros manifest, cuprinzând programul Frontului Renașterii Naționale.

Faptul, că s'a creiat pentru această organizațiune politică a națiunii un minister deosebit, în fruntea căruia a fost pus profesorul universitar C. C. Giurescu, unul din cei mai talentați reprezentanți ai tinerei generații de cărturari, dovedește importanța excepțională ce i se dă de către marele nostru Suveran Frontului Renașterii Naționale în desvoltarea nouă a României.

În adevăr F. R. N. fiind unicul organism legal pentru afirmarea politică a tuturor cetățenilor, fără deosebire de limbă și lege, se impunea în mod logic, ca el să-și dea un program, să pășească la organizarea sa și să înceapă acțiunea de însuflețită îndrumare a conștiințelor în spiritul nouilor concepții regale, ce tind să prefacă din temelii România de mâine.

Acest program, înțelept și frumos, pe care-l tipărim și noi fiindcă interesează clerul și credincioșii, are câteva puncte ce se cer în special subliniate pentru conținutul lor de esență morală caracteristică noului regim românesc.

Plecând dela constatarea, că idealul tuturor trebuie să fie unul singur: *întărirea Patriei*, spre a rămânea puternică și veșnică, Manifestul enumeră factorii și condițiile cu ajutorul cărora se poate atinge această culme a năzuințelor noastre. Printre ele cităm în deosebi aceea, care privește *aspectul religios* al mișcării: „*Credința creștină a fost puternic sprijin al neamului nostru. Ea determină în parte însaș făptura lui. Se poate spune așadar, că nu ești Român deplin dacă nu ești bun creștin. F. R. N. înțelege să meargă pe drumul înaintașilor și îndeamnă pe membrii lui să cinstească Biserica, să ia*

parte la slujbe, să alcătuiască coruri bisericesti, să ajute la ridicarea de lăcașuri sfinte, să dea într'un cuvânt lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu.”

Citiți și răspundeți dacă asemenea declarațiuni au mai fost cuprinse vreodată în programul unui partid politic dela noi. O asemenea mărturisire publică pune dela început F. R. N. în cea mai simpatică lumină, singura ce răspunde sentimentului obștesc dintr'o țară creștină ca a noastră. Biserica ortodoxă are toate motivele să salute cu adâncă satisfacție această spovedanie cinstită, de oare ce vede în ea baza solidă și justă pe care se poate clădi opera vastă de renaștere integrală a României. De ce oare?

Întâi, pentru că suntem un Stat cu 80 la sută țărani, și în consecință ei determină fizionomia lui sufletească. Al doilea, pentru că nota esențială a țărânimii noastre este credința religioasă, și încă într'o măsură așa de puternică, încât toate celelalte apar numai ca simple aderențe ale ei. Poporul nostru își are concepția de viață adânc înfiptă în legea divină, după ale cărei precepte el își potrivește atitudinile și faptele în oricare domenii de manifestare pământească.

Credința religioasă este realitatea cea mai sigură și mai constantă, verificată de veacuri, a poporului românesc. Numai o sociologie pretențioasă și legată la ochi, adăpată la izvoarele tulburi ale unei științe străine de solul național, ar putea nega această realitate spirituală, ce respiră din toată frământarea tăcută a satului românesc, evident pentru cei ce au suflet s'o deslușească.

Dacă s'ar fi ținut seamă de ea multe din greșelile săvârșite puteau fi evitate, iar energia și fondurile alocate ar fi dat rezultate bogate și durabile.

Acum F. R. N. ne anunță, că el înțelege să-i dea credin-

ței religioase atențiunea, pe care ea o merită în cadrul eforturilor noi de prefacere integrală a Țării.

Dar o enunțare programatică de valoarea acesteia are nevoie, spre a nu rămânea în domeniul abstracțiunilor, de asigurarea mijloacelor adecvate pentru aplicarea ei practică. În acest scop este indispensabilă colaborarea strânsă a ministerului Frontului cu Biserica și organele ei, în temeiul unui plan cu grijă elaborat, care să înlătore improvizatiunile și dibuirile. Nu se poate lucra la împlinire în câmpul delicat al sufletului popular, care cere pricepere și pasiune de fiecare clipă spre a fi îndrumat cu folos real. Cu atât mai mult este necesară această organizare metodică a muncii în cadrele Frontului, cu cât atmosfera tulbure a războiului devine din ce în ce mai neliniștitoare, și astfel influența ei dăunătoare se cere combătută cu toată ener-

gia morală a acelor, cari ei cei dintâi au răspunderea stării sufletești a Națiunii. Sunt Ierarhii și preoțimea noastră.

Nimenea la noi nu cunoaște mai deplin decât ei sufletul poporului, nimenea nu este mai apropiat de țaran și de năzuințele lui decât slujitorii lui Hristos.

Să fie deci chemați la împreună lucrare frățească cu toți factorii F. R. N. dar în virtutea unor înțelegeri prealabile, cu precizarea limpede a rolurilor și obiectivelor de realizat.

Preoții noștri înțeleg scopul ideal ce i s'a dat acestei organizațiuni naționale unitare, patriotismul lor este prea bine verificat, spre a nu-l pune cu tot devotamentul, în aceste zile grele, în slujba Regelui și a Țării. Prin Biserica mai ales, F. R. N. care trebuie să fie eminemamente o *mișcare spirituală*, va putea câștiga izbânda.

Noi i-o dorim cât mai sigură și mai strălucită.

Modificarea legii Casei de Credit a Clerului

Pentruca o instituție să poată fi utilă, trebuie să intrunească trei condițiuni: 1. să izvorască dintr'o necesitate; 2. să se bucure de încrederea generală a acelor în interesul cărora s'a înființat; 3. să aibă o stabilitate. Fără aceste trei condițiuni instituția nu este viabilă și folosul ei rămâne sub orice așteptare.

Casa de Economie, Ajutor și Credit a Clerului ortodox din România, înființată prin legea din 21 Iulie 1929, a corespuns fără nici o îndoială unei mari necesități. Nici o categorie de funcționari nu are mai mare nevoie de credite și de ajutor ca tocmai clerul ortodox a cărui salarizare este și rămâne cât se poate de precară, în timp ce exigențele vieții și a funcțiunii ce îndeplinește sporesc în mod nelimitat.

Însă dacă astfel cea dintâi condițiune a stat dela început la temelie acestei instituțiuni, nu s'ar putea spune acelaș lucru și în ce privește

celelalte două condițiuni, adică încrederea generală a preoțimii în Casa de Credit și stabilitatea în organizare și funcționare.

Atât legea din 1929 la art. 6, cât și legea din 1938 la art. V, prevăd că sunt membri ai Casei „toți membrii activi ai clerului și funcționarii instituțiilor bisericesti din țară”, deci: episcopii, preoții, diaconii, cântăreții, profesorii, funcționarii din instituțiile administrative bisericesti și școlare, precum și cei din Ministerul Cultelor de religione ortodoxă.

Cu toate acestea, conform Dării de seamă publicată de Casa Clerului în 1938, nu s'au înscris ca membri decât 21.516 inși, — deci un număr mult mai mic decât este acela al celor îndreptățiți după lege, — pentrucă în timp ce în unele eparhii au devenit membrii toți cei vizați de lege, în altele numai aceia cari au reflectat la creditul Casei, d. ex. din Eparhia Aradului 28, din

a Oradiei 198, iar din a Sibiului numai 24.

Cu toate dispozițiunile categorice ale legii, 10 ani n'au ajuns pentru toate eparhiile să recunoască obligativitatea unei instituțiuni create numai pentru binele preoțimii. Aceasta neîncredere a adus cu sine ca, nefiind fondurile necesare, să nu se poată realiza nimic, timp de 9 ani, pe terenul asistenței preoțimii, sau să se creieze instituțiuni de cultură și educație, cămine, internate, case de odihnă etc. cum au isbutit să facă instituțiunile similare ale celorlalte categorii de funcționari. Primii pași s'au făcut în aceasta direcție abia după legea din 1938.

Dar nici în ceea ce privește stabilitatea organizării Casei nu se poate remarca o situație mai normală. În timp de 10 ani s'au perindat trei legiuri și dacă legea din 1938 se poate justifica deoparte prin constatarea unor lipsuri organice de structură și de funcționare, de altă parte prin cristalizarea principiului autorității, dominant acum în toate instituțiunile fundamentale ale Statului, modificarea intenționată în 1939, deci la un an după legea din 1938, este lipsită de aceea rațiune care esclude orice discuție și ca urmare duce în mod inevitabil la clătinarea solidității Casei.

Intr'adevăr articolul publicat de păr. consilier Dr. Seb. Stanca în „Renașterea” din Cluj, desvăluie o stare de lucruri ce trebuie să dea de gândit.

Inițiativa înlăturării legii din 1938 pornește dela Asociația generală a Clerului cu sediul în București și scopul noului legi nu mai este acela să servească interesele preoțimii de pretulindeni ei, afiliindu-se Casa de Credit acestei Asociații, să satisfacă în primul rând anumite preocupări ale Asociației generale a Clerului.

Ori cât ar fi de cuprinzător acest titlu de Asociație Generală, în realitate din Asociație nu face parte nici un membru al clerului din Mitropo-

lia Ardealului și, după cât se poate ști, nici clerul din Mitropolia Bucovinei și a Basarabiei.

Mai poate vorbi atunci Asociația din București în numele întregii preoțimii din România și mai concret, eliminând dela conducere pe reprezentanții preoțimii din trei ținuturi, — presupunând că restul face parte de fapt din Asociație, deși chiar preoțimea din București contestă acest lucru, — mai poate reprezenta cu deplină autoritate interesele întregului cler în fața elaborării legii în discuție?

Nu-i vorbă aici de nici un proces de intenții ale Asociației, dar avem datoria să preconizăm, pe bază de date precise și autentice, că Asociația din București nu reprezintă întreaga breasla clerului și că imixtiunea ei în treburile Casei de Credit a Clerului nu numai că n'a contribuit cu nimic la propășirea Casei, dar de-a dreptul a vătămat interesele ei.

Cunoaștem în amănunte proiectul de lege prezentat de aceasta Asociație, precum și pretențiunea absurdă ca din beneficiul net al Casei de Credit 5% să se atribuie — pentru ce și pe ce drept — Asociației. Precum cunoaștem și alte principii pe temeiul cărora se încearcă noua legiferare și de aceea ne simțim dator să prevenim preoțimea că interesele sale vor fi păgubite, dacă legea va fi alcătuită numai prin colaborarea reprezentanților actuali ai Asociației.

Legea nouă trebuie să fie mai perfectă, decât cea veche, pentruca ceea ce timp de 10 ani nu s'a făcut, să se poată realiza acum și să se evite acele situațiuni care au determinat autoritatea bisericească competentă să întocmească legea din 1938.

Spre a ajunge la aceasta credem că preoțimea din eparhia Clujului poate să ceară dela noua lege următoarele: a) Casa de Credit a Clerului să fie o instituție autonomă, condusă de organele alese de reprezentanții membrilor; b) dreptul de

control să revină autorității bisericești conform legii de organizare bisericească; c) nici o legătură cu Asociația Clerului, care ea însăși va trebui să se reorganizeze, cuprinzând toată preoțimea din România; d) repartizarea beneficiilor Casei să profite numai instituțiunilor, creiate prin legea de organizare a Casei, spre folosul membrilor; e) să se poată înființa Case de Credit pe eparhii; f) obligativitatea fără esecție de în-

scriere imediată ca membri a tuturor acelor care fac parte din cler.

Din eclipsa în care a intrat în al 10-lea an de existență, Casa de Credit a Clerului nu poate ieși, decât prin respectarea adecvată a drepturilor membrilor și garantarea prin lege a stabilității și solidității acestei instituțiuni, care trebuie ferită în viitor să mai ajungă loc de răbufnire a unor interese personale.

Pr. NICOLAE VASIU

Marea manifestație românească dela Sighet

Orașul Sighet și județul Maramurăș au trăit Dumineca trecută o zi de mare sărbătoare creștinească.

Clopoțele Episcopiei Ortodoxe a Maramurășului, cari de peste 200 ani n'au mai fost auzite pe aceste plaiuri de fruntarii au sunat din nou, cu ocazia stînțirii lor.

Solemnitatea stînțirii acestor clopote a avut loc în cadrul unei impresionante manifestații românești și creștinești.

După slujba religioasă făcută de Prea Sfinția Sa Vasile al Maramurășului, de P. S. S. Nicolae al Oradiei și de P. S. S. Eugen Suceveanul, precum și de un sobor de peste 20 de preoți, a avut loc o procesiune religioasă dela capela episcopală până la clopotnița în care sunt instalate cele patru clopote. Aci, după ceremonia religioasă a stînțirii clopotelor, care s'a făcut în prezența a peste 2000 credincioși veniți din întregul județ, P. S. S. Episcopul Vasile Stan al Maramurășului a rostit o cuvântare, spunând între altele următoarele:

„Cel dintâi cuvânt al nostru la acest praznic al credinței este o caldă rugăciune ce se înalță la tronul Împăratului Cereș, Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Glasul de chemare al acestor clopote va fi înainte de toate glasul nemărginitei iubiri creștinești ce fără încetare va striga în urechile celor

ce vor să asculte îndemnul la mântuire prin Domnul Iisus Hristos.

Glasul lor va vesti pacea și buna învoire dintre oameni, liberate pe pământul nostru din cer de odată cu întruparea vocii lui Dumnezeu. Va vesti pacea fericitoare a lumii care nu s'a intrupat încă deplin în sufletul oamenilor și popoarelor, dar pentru a cărei domnie în lume biserica creștină înalță necontenite rugăciuni.

Glasul acestor clopote, aci la apa Tisei, pentru fii neamului românesc va fi puternic glas de chemare la desăvârșită unitate sufletească prin dreapta credință.

Vor mai suna aceste clopote tuturor acelor cari vor căuta să le înțeleagă taina că gândul și simțirea noastră românească n'au ce căuta peste hotare ca să cerșească împăcare și fericire pământească.

Cu glasul lor metallic vor spune pe întisul pământului până în înaltul cerului că aceste fericitoare bunuri sufletești vor fi dobândite cu mai mare ușurință și cu îndestulare între granițele scumpei noastre patrii.

În sfârșit glasul acestor clopote asiăzi mai este și glasul recunoștinței către d. Mitiță Constantinescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, care prin creștineasca sa dăruire le-a înlesnit zămislirea.”

Cele patru clopote au fost închinat astfel: primul: M. S. Regelui

FOILETON

Unația și Analfabetismul în eparhia Gherlei.¹⁾

— Constatări statistice-culturale. —

de Iconom Stavrofor Dr. Gh. CIUHANDU

Anumite organe de publicitate, mai ales din Ardeal, își repetă mereu vechiul cântec despre superioritatea culturală, națională-românească, a legământului lor religios cu papa dela Roma. Și, cântecul acesta ni se strigă mereu în auz, ca o muștrare: Iată, cum „sfânta (?) unire” cu „maica” Roma — în realitate, încheiată și păstrată, un veac și jumătate, exclusiv cu iezuiții și cu mitropolitul unguresc dela Strigoniul — a produs (?) minunea resurecțiunii naționale, politice și culturale, a Românilor, — în deosebire de biserica românească rămasă în tradiția „bizantină”.

Acum, mai nou, din prilejul că se împlinesc cinci veacuri dela sinodul unionist din Florența, o

¹⁾ Materialul ce urmează, după oarecari generalități, privește mai de aproape județul Solnoc-Dobâca. Dar eparhia Gherlei s'a întins și mai departe, în spre nord. Materialul în aceasta privință e rezervat altui studiu în continuare.

flașnetă de ocazie ține să repeteze acelaș cântec și cu aceeași intenție, provocându-se la cifre de intelectuali români, ieșiți din școalele uniete: dela Blaj, Beiuș, Oradea și — să nu rîdeți — dela Gherla.¹⁾

Cași când poporul român ardelean, de baștină ortodoxă, n'ar fi avut și el oare cari școale, chiar de mai nainte de ivirea unației.

Cași când numai școalele uniete ar fi dat prilej elementului românesc, de a face cunoștință cu bunătățile cărțurării.

Cași când din școalele uniele ar fi răsărit tot unu' și unu' — chiar și dela Gherla — tot numai apologeți și martiri ai ideii naționale... românești!

Dacă ftașnetarii aceștia își continuă cântecul, nebântuții de îndelunga răbdare a acelor pe cari mereu îi ghiontesc cu autoproslăvirile lor, ar însemna că sunt liberi s'o facă, până când vor. Dar o tăcere prea îndelungată din partea ortodoxă ar însemna că suntem slabi și că adevărul ar fi pe partea lor. Ceeace, firește, nu este cazul.

Și atunci, suntem deplin justificați, când încercăm să-i aducem, măcar din când în când, la cunoașterea realităților peste cari dânsii se transpun, cu ochii închiși.

¹⁾ Foiletonul „Unirei” din Nr. 16 — 1939.

De câte ori nu s'a abuzat, exagerându-se rezultatele culturale românești — pe cari am fi răi dacă nu le-am recunoaște obiectiv, dar nu în sensul exclusivist — ale școalelor dela Blaj?! Dar ele, și numai ele, nu puteau produce miracolul ce li se atribue cu atâta șovinism „catolic” și vecinic catolicizant.

Despre școalele Blajului în concret sub acest raport glăsuște însuși actul lor fundațional din 21 August 1738, dat de împăratul Carol — în punctul 4 al aceluși document. Aci se spune, că ieromonahii „vasiliteni” cari vor fi la Blaj și vor avea să fie profesori la școalele ce aveau să se înființeze mai târziu, vor avea să crească tineretul „în învățatură și intru limbile celea de lipsă în patrie... să-i procopsească, ca în școale să se facă oameni harnici spre creșterea sfintei uniri cu biserica romano-catolică.”¹⁾ Nu vom urmări mai de aproape aceasta notă în viața școalelor și a profesorilor dela Blaj, ci ne restrângem la constatarea sumară numai, că tocmai spiritul catolicizant, în sens ultramontan, a fost factorul negativ care i-a gonit din Blajul oficial pe cei „trei luceferi” —

¹⁾ Traducerea e luată dela Samuil Klein: Istoria bisericească a episcopiei românești din Ardeal (Manuscris). Partea X. § 2.

Carol II; al doilea: donatorului său, d. Mitiță Constantinescu; al treilea: mitropolitului Visarion al Bucovinei; al patrulea: episcopului Vasile Stan al Maramurășului.

După terminarea slujbei de sfințire a clopotelor, înalții prelați au fost conduși în cântece religioase de către procesiunea credincioșilor veniți cu icoane și prapori din satele Maramurășului până la reședința episcopală.

La ora 14 a avut loc la Cercul

Militar un banchet la care au luat parte peste 200 de invitați.

După masă s'au organizat mai multe reprezentații cinematografice populare cu filme de propagandă națională în sala cea mare a Primăriei. La aceste reprezentații au luat parte peste 5000 persoane.

Deasemenea au fost organizate reprezentații cinematografice și în satele Bârsana, Rozavlea, Săcel, Șicul de jos și Moisei, reprezentații la care au luat parte peste 12000 săteni.

Manifestul program al „Frontului Renașterii Naționale“

ROMÂNI,

„Frontul Renașterii Naționale“ mișcare spirituală și organism politic în același timp, cuprinde pe toți acei cu grijă de viitorul țării, unit în vederea aceluiași ideal: *Intărirea și înălțarea Patriei.*

Frontul Renașterii Naționale va realiza acest ideal prin munca stăruitoare, cinstită și ordonată a membrilor săi și prin credința lor pe temeiul următoarelor principii:

1. *Regele.* Progresele decisive ale poporului nostru în ultimele trei sferturi de veac se datoresc în primul rând Dinastiei noastre. Ea este prin permanență, țaria și dreptul de inițiativă, cea dintâi instituție a statului.

Regele întrupează și reprezintă statul. De aceea e o datorie sfântă pentru noi toți de a face zid în jurul M. S. Regelui CAROL II, de a-l închina credința, munca și însăși viața noastră.

2. *Statul.* Statul românesc, rezultatul eforturilor și jertfelor a zeci de generații este chezașia independenței și dezvoltării poporului nostru. El trebuie deci apărat din toate puterile, împotriva oricărei atingeri dinlăuntru și dinafară.

Frontul Renașterii Naționale proclamă așadar necesitatea menținerii cu orice preț a ordinii, erarhiei și disciplinei, fără de care statul nu

poate exista.

În același timp el e sigur că membrii lui nu se vor da înlături dela nici un sacrificiu pentru întărirea ostirii și apărarea granițelor.

3. *Intărirea sentimentului de demnitate și mândrie națională.* Suntem cel mai vechi dintre popoarele acestei părți a lumii, strămoșii noștri locuind pământul dintre Dunăre, Tisa, Nistru și Marea Neagră, cu aproape două mii de ani înainte de Hristos. Noi suntem de aici, în timp ce aproape toți vecinii noștri au venit mult mai târziu în țările pe cari le ocupă acum. Suntem apoi cei dintâi creștini din Sud-estul Europei, suntem în sfârșit singurii care am păstrat o viață politică, fără întrerupere dela întemeierea statului și până azi.

Ne mândrim cu tot ce e românesc.

4. *Minoritățile și Românii de peste hotare.* Aceasta nu înseamnă că suntem neînțelegători față de cei de alt neam, sau de altă credință de pe pământul românesc.

După un vechi și frumos cuvânt, lăsăm pe fiecare să trăiască în legea lui, adică să-și cultive liber particularitățile caracteristice etnicului său. Li cerem doar: să respecte drepturile statului, încadrându-se în viața organică a acestuia.

Nu asuprim pe alții, dar pretindem ca și frații noștri de peste ho-

tare să se bucure de un tratament tot atât de larg ca minoritățile dela noi.

5. *Respectul și ocrotirea familiei.* Din punctul de vedere al statului esențială e familia, iar nu individul. Familiile numeroase, sănătoase și prospere fac puterea statului, iar aceasta la rândul lui trebuie să le ocrotească, căci mulți copii înseamnă mulți viitori producători, viitori soldați și contribuabili.

„F. R. N.“ va urmări deci o modificare a legislației acolo unde va trebui pentru a se acorda scăderi familiilor numeroase atât în ce privește impozitele directe cât și taxele sucesorale și dimpotrivă de a mări dărilor celibatarilor și familiilor fără copii. Se vor cere apoi drepturi de preferință la ocuparea slujbelor, scutiri și reduceri la taxe școlare, pe căile de comunicații etc. Se vor combate în același timp cu energie cauzele ce determină sau contribuie la slăbirea familiei.

6. *Crearea unei vieți spirituale prin dezvoltarea credinței creștine și a culturii autohtone.* Credința creștină a fost puternic sprijin al neamului nostru. Ea determină în parte însăși făptura lui. Se poate spune așa dar că nu ești român deplin dacă nu ești bun creștin.

F. R. N. înțelege să meargă pe drumul înaintașilor și îndeamnă pe membrii lui să cinstească biserica, să ia parte la slujbe, să alcătuiască coruri bisericesti, să ajute la ridicarea de lăcașuri sfinte, să dea într'un cuvânt lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu.

Pe de altă parte F. R. N. cere o înflorire a culturii românești. Ea e unul din temeiurile cele mai puternice ale vieții naționale. Tot ce poate spori această cultură, tot ce adaugă la strălucirea ei, trebuie sprijinit.

7. *Propășirea materială prin obligativitatea și cinstitirea muncii.* Fiecare locuitor al țării noastre trebuie să facă dovadă că lucrează efectiv într'o ramură de activitate, membrii F. R. N. fiind în frunte. Trebuie mă-

rită neapărat calitativ și cantitativ producția agricolă: un câștig în plus de numai 5000 lei de familie țărănească, ceea ce se poate lesne realiza prin culturi raționale și creșterea tenacității, va spori venitul țării cu 12 miliarde anual. În fiecare sat să aibă loc cum a cerut și M. S. Regele, o însemnată activitate gospodărească: plantarea pepinierilor locale, a terenurilor degradate, înființarea de livezi, iazuri, prisăci, irigații, etc., fiecare palmă de pământ trebuie valorificată. În felul acesta vom putea hrăni în doiul populației de azi. În privința producției industriale e necesar stabilirea unui plan care să îngăduie ieftinirea produselor de mare consum. Trebuie acordat sprijin micilor meseriași, ridicat nivelul de viață a lucrătorilor industriali și al salariaților comerciali.

8. *Promovarea elitelor.* Pornind dela constatarea că un stat progresează prin elitele sale F.R.N. fixează ca un punct important al programului său promovarea elitelor. Promovarea elitelor va începe din școală. Cei mai buni elevi vor fi bursierii statului. Tot principiul elitelor va sta și la baza alegerii slujbașilor și însărcinării de caracter politic.

9. *Intărirea solidarității românești.* F. R. N. urmărește întărirea solidarității românești. E o datorie elementară ca mai ales într'un ceas greu cum e cel de față nevoile și riscurile să fie împărțite de toată lumea. F.R.N. va lua măsuri, deci, ca în toate orașele și satele țării să se înceapă o acțiune de asistență națională.

Se vor trimite celor dela hotare vestimente, alimente, publicații etc. Se vor ajuta familiile celor nevoiași, ale celor concentrați. Se vor înființa cantine populare.

10. *Frontul Renașterii Naționale exponent al vieții cetățenești.* F. R. N. reprezintă interesele cetățenești și ale profesiunilor pe lângă guvern, căruia îi aduce la cunoștință toate doleanțele. Aceste doleanțe vor fi examinate cu toată grija, dându-se răspuns, și

Șincai, Klein și Maior — cu cari, astăzi, Blajul ierarhic se trufește după ce același Blaj oficial îi ostracizase...

Nu vrem să ne repețim cu cele ce am mai spus altădată, în acest înțeles. Ci revenim la teza ce ni se aruncă în față, mustrător: Dacă școalele uniete — în cazul de față mai ales cele din eparhia Gherlei — vor fi format, în spirit românesc, pătura intelectuală a *Românilor ardeleni*; și dacă și în ce măsură vor fi făcut ele eforturi reușite și în domeniul luminării culturale a *masselor populare.*

De lumina și evidența tristului adevăr în această privință, biserica unietă se ferește din răspuneri, retrăgându-se în citadela laudelor de sine, că fără de școalele uniete ardeleni n'ar fi urmat resurecțiunea națională a Românilor.

Adevărul, însă, este cu totul altul.

Din pricina defectului congenital al uniației, avem, tocmai din contră, durerosul fenomen *incultural*, că cel mai cras analfabetism printre *Românii de sub stăpânirea ungurească a grasat tocmai în teritoriile nord-estice, nordice și sud-vestice ale României, unde biserica unietă era stăpână, fără o concurență ortodoxă*, după ce reușise, cu ajutorul stăpânirii ungurești, să suprimă în

acele părți — în părțile nordice, chiar de tot — Ortodoxia românească, ce era și un element vital românesc.

Așa am formulat noi, și altă dată, răspunsul cuvenit laudelor goale ce și-le aduce uniația ardelenă — iar acum ne însărcinăm să dovedim, în cifre statistice, în special cu privire la episcopia de Gherla, marele act de trădare națională uniației, care n'a luat lupta împotriva analfabetismului printre credincioșii săi, ci s'a complăcut într'o somnolență dulce pe perina succeselor de catolicizare a Românilor din acele părți, pe cari le vizarăm.

*

Înainte de a ne referi la cifre statistice, vom chema mărturia, alături de noi, chiar și dintre unieți, precum și statisticienii maghiari, să ni-o spună ei: Dacă ortodocșii, batjocoriți de stăpânirea ardelenă, ori unieții, ocrotiții aceleia, aveau de ex. în veacul XVIII, *cele mai multe și mai bune școale pentru luminarea poporului?* Căci, în cele din urmă, procesul de ridicarea culturală a unui neam, *d'acolo trebuie să înceapă*; și, el, nu poate să se considere exhaustat prin creierea câtorva intelectuali teoretici, cu orice fel de învățătură cât de mare, mai ales teologică, dacă aceia se complac în situația de sclavi ai științei lor, pe care o cultivă pentru

ei numai, și fără s'o fărâmițeze, cu râvnă și pricepere, pentru împărțirea cu ea, și a celor mulți, din rândul cărora îi va fi smuls un noroc al lor, ori o fatalitate a neamului lor...

Ortodoxia ardelenă, oricât de prigonită de stăpânirea politică și maltrată de „ienicerii“ ieșiți din sinul ei dela 1700 încoaci, a avut, în cercul de jos al vieții de sate — acolo unde se cerea *în prim loc* o împărțire de lumină culturală — o *superioritate culturală de totdeauna.* Am mai spus¹⁾ acest lucru și, se vede, va mai trebui repetit.

Mărturie bună, alături de noi, este Petru Maior însuși²⁾ care ne spune: „*Iară cu școalele cele de prin sate, până acum întrec neuniții pe cei uniți, în Ardeal.*“ El grăia în special pentru vremea sa, începutul veacului XIX.

Mărturia d-lui prof. N. Iorga, este tot pe-atâta de dreaptă și cu auzitate, în cauză. Școalele populare, cele ortodoxe și cele uniete, din Ardeal, dela sfârșitul veacului XVIII și după începutul celui următor, se deosebeau fundamental în rosturi și n'afirmări.

(Va urma)

¹⁾ În „Schisma românească, sau Unirea cu Roma“, Sibiu 1921 (pag. 26—37), capitolul Stări culturale.

²⁾ Istoria bisericii Române (partea inedită), publicată de T. Cipariu: Acte și Fragmente, pag. 158.

În cazul când ele se dovedesc întemeiate luându-se măsurile necesare. Membri F. R. N. au datoria și dreptul să informeze guvernul asupra mersului administrației publice, semnalând eventuale abuzuri și nedreptăți. Delapidarea, sau irosirea banului public, va fi pedepsită în chip exemplar. F. R. N. are singur dreptul să depună și fixeze candidaturile pentru alegerile parlamentare, administrative și profesionale, deasemenea condiția de „membru al frontului“ e necesară pentru numirea în orice slujbă a statului.

Data fiind însemnătatea F. R. N. și locul ce-l ocupă în viața națiunii, calitatea de membru al lui este un

semn de distincție cetățenească. Ea nu se va acorda în mod definitiv, decât după un stagiul.

Români,

Pe temeiul acestor principii care vor fi respectate și aplicate în tocmai, F. R. N. se adresează tuturor și vă chiamă la muncă. În ceasul greu prin care trecem, să uităm tot ceea ce ne poate despărți, să nu fie decât o singură voință, un singur steag, un singur gând: *întărirea și înălțarea Patriei.*

Trăiască România, una puternică și veșnică!

Trăiască Regele!

**Frontul
Renașterii Naționale.**

Instalarea noului paroh în Someșeni

În ziua de 22 Octomvrie a. c. s'a făcut instalarea noului preot *Dumitru Rusu* în parohia ortodoxă Someșeni, județul Cluj. Instalarea a fost făcută de Prea Cuc. Sa părintele protopop Nicolae Vasîu al Clujului, de față fiind toate autoritățile comunale, școlare și mulțimea mare a credincioșilor, care au făcut ca să se vadă cât de mic este actualul local de închinare.

După serviciul Vecerniei, P. C. Sa păr. protopop a predat noului paroh în fața Sf. Altar: Sf. Evanghelie, Sf. Cruce și cheia Bisericii, spunându-i: „Vei fi talmăcitorul acestei Sf. Evanghelii, un lucru ce nu este ușor, dar prin străduință și credință desăvârșită, vei putea să o talmăcești, pentru toate categoriile de credincioși, ce îi ai de păstorit. Este timpul când lumea se întoarce la izvorul neseecat al Credinței. Dumnezeu pe care oamenii voiau să-l alunge din inimele și sufletele lor, este din nou chemat ca să-și reverse pronia Sa din belșug asupra aceluiași oameni și să i scape din situațiile, în care au ajuns fără El. Sf. Cruce să ți fie semnul dragostei, al umilinței și a jertfei desinteresate, cu care trebuie să conduci această parohie. Iar cheia pe care ți-o încredințez să nu-ți fie mijloc de închidere a Sf. Biserici, ci din contră mijlocul de-a o ține perma-

nent deschisă, pentru ca aici să-și găsească credincioșii împreună cu S. Ta alinarea și îmbărbătarea în toate împrejurările vieții“.

C. Sa păr. Rusu adânc emoționat a răspuns că îndrumările păr. protopop îi vor fi farurile călăuzitoare în noua însărcinare, ce cu ajutorul lui Dumnezeu a fost încredințat.

După instalarea în Biserică, credincioșii împreună cu intelectualii comunei s'au întrunit la un banchet, oferit în cinstea noului paroh, unde în urma cuvântărilor ținute și prin îndemnul dat, credincioșii s'au hotărât ca în cel mai scurt timp să se apuce să clădească un nou locaș de închinare mai mare, așa după cum se cere unei parohii din imediata apropiere a Clujului.

Entuziasmul cu care au primit acest sfat și-a avut o frumoasă manifestare pe loc. D-l colonel Gavrilescu, comandantul reg. 83 infanterie din Cluj, care ocazional a luat parte la banchet, a oferit 5000 Lei pentru construcția Bisericii, șeful postului de jandarmi 1000. Lei, d-l notar al comunei salariul pe o lună și jumătate, iar d-l revizor școlar Biji 10.000 Lei. Frumoase gesturi, pe care credincioșii le-au apreciat așa cum Românul știe să aprecieze ce este bun și frumos. Dumnezeu să le ajute la realizarea gândului ce-l au.

INFORMAȚIUNI

Episcopatul nostru la datorie. Sesiunea Sf. Sinod a dat prilej P. S. Episcopi ai Mitropoliei noastre să ia cunoștință de proiectele de legi ce se pregătesc de guvern în ordine biserică și școlară. Spre a cunoaște punctul nostru de vedere, au solicitat și d-l P. Andrei ministrul Educației Naționale a primit Joia trecută într-o audiență specială pe P. S. noștri episcopi din Ardeal, în frunte cu I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan.

Sesiunea Sf. Sinod. Ședințele Sf. Sinod din săptămâna trecută au fost consacrate unei serii de probleme importante și de actualitate. Reținem din ele cele mai de seamă.

S'a luat în discuție proiectul de lege prezentat de d-l N. Zigre, ministrul cultelor, pentru înființarea mi-

tropoliei Olteniei și Severinului, precum și pentru înființarea Episcopiei de Timișoara.

În urma discuțiilor, proiectul a fost votat cu unele modificări.

Astfel, prin acest proiect se prevede înființarea mitropoliei Olteniei și a Severinului, pe ziua de 1 Noemvrie 1939, care va avea ca sufragană episcopia Argeșului. Biserica episcopală din Curtea de Argeș va rămâne criptă regală, Episcopia Râmnicului Noului Severin se desființează.

Sf. Sinod a discutat apoi chestiunea *învățământului teologic*, făcându-se diferite propuneri în legătură cu organizarea școlilor teologice și pregătirea viitorilor preoți.

În acest scop s'a desemnat o comisie compusă din episcopii Andrei

al Aradului, Tit al Hotinului, Nicolae al Clujului, Nicolae al Oradiei și Irineu al Râmnicului, care să cerceteze problema organizării școlilor pentru pregătirea preoților și să facă la viitoarele ședințe propuneri concrete în această privință.

S'a luat hotărârea ca maicile dela toate mănăstirile să lucreze obiecte de lână pentru îmbrăcămintea de iarnă a soldaților din zonele de concentrare.

S'a anunțat apoi prorogarea sesiunii Sf. Sinod pentru o dată care va fi fixată la timp.

Legi noi și importante. Consiliul de miniștri, întrunit săptămâna trecută, a examinat câteva proiecte de mare însemnătate. Astfel s'a aprobat luarea în considerație a proiectului de cod civil. Dl ministru Victor Iamandi cere Consiliului autorizația de a supune spre promulgare noul cod civil și a procedurii civile. Consiliul autoriză.

Dl Nicolae Zigre, ministrul cultelor și artelor, a supus Consiliului proiectul de lege pentru legalizarea situației Episcopiei reformate calvine din Oradea. Consiliul a aprobat luarea în considerație a acestui proiect.

Dl Petre Andrei, ministrul educației naționale, a făcut o expunere asupra principiilor legii de modificare a organizării învățământului. Consiliul a încuviințat luarea în considerație a proiectului.

Praznic mare la Sf. Episcopie a Hușilor. În orașul de reședință al Episcopiei din Huși are loc azi 29 Octomvrie sfințirea *schitului „Vovidenia“*, sfințirea *clopotniței schitului*, inaugurarea *Azilului de bătrâni*, inaugurarea *șoselei Schit*, sfințirea monumentalei *clopotnițe* dela Episcopie și a *troiței*, precum și inaugurarea *lucrărilor de construcție și restaurare din curtea sf. episcopiei*. Ne bucurăm din toată inima de aceste numeroase realizări, datorite râvnei fără odihnă a P. S. Episcop Nifon. Ele sunt un exemplu mișcător pentru toți cari slujesc înălțarea ortodoxiei românești.

O nouă reformă a învățământului teologic. Decanii și profesorii facultății de teologie din Capitală, în frunte cu păr. decan dr. Petre Vintileanu s'au prezentat I. P. S. Sale Patriarhului Nicodim, căruia i-au înaintat un memoriu al tuturor facultăților de teologie, cu privire la reorganizarea învățământului teologic universitar.

Arestarea unui Mitropolit ucrainian. Se vestește că Arhiepiscopul Ioan Andrei Șeptițchi, mitropolitul ucrainenilor greco-catolici din Polonia cu sediul în Lemberg, a fost arestat de autoritățile sovietice și depus în închisoare. Dată fiind situația bisericii poloneze și ucrainiene, ajunsă sub stăpânirea sovietică, arestarea unui ierarh poate fi socotită acolo ca un simplu fapt divers. Mitropolitul are 72 ani și este pentru a doua oară că ajunge în temniță rusească. Pe vremuri el a luptat contra regimului țarist.

O nouă convenție între guvernul italian și Papa. Pe biroul Camerei corporative a fasciilor a fost depus un proiect de lege pentru aprobarea convenției intervenite de curând între guvernul italian și Sfântul Scaun, în baza căruia i-se recunosc pontifului suprem:

1. drepturi exclusive în materie spirituală și putere de jurisdicție or-

dinară față de Suverani și familiile regale;

2. dreptul de a îngriji de viața spirituală a popoarelor, prin instrucția eclesiastică.

În ceea ce privește mariajul din sânul familiei regale, regele împărat va alege de comun acord cu Sfântul Scaun un capelan-major, cu rang de episcop.

Pe cât se vede un nou succes al Papalității, care știe profita de situația internațională de azi.

Simptome din Ungaria. În discuția reformei agrare din Parlament, deputatul Horvath, un preot catolic, a cerut *secularizarea* marilor proprietăți bisericești. Dat fiind că preotul Horvath este membru al partidului creștin, acest partid a convocat pentru 20 I. c. o consfătuire, în care s'a cerut ca deputatul să tragă consecințele punctului său de vedere, demisionând din organizație, care este în cele mai strânse legături cu cercurile bisericești catolice.

Oficiul protopopesc ort. rom., Huedin

Nr. 712—1939

(35) 1—2

Concurs

Pentru complectarea parohiei de cl. III-a *Dâncu*, protopopiatul Huedin, devenită vacantă prin moartea parohului — se publică concurs cu termen de 15 zile socotit dela prima publicare în gazeta oficială „Renașterea“ din Cluj.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Complectarea salariului dela Stat conform coalei B.
2. Casă parohială cu supraedificatele de lipsă.
3. Sesiune parohială de 19 jurgăre, arător și fânaș.
4. Stola uzitată.
5. Dreptul de pășunat ca oricare parohian.

Candidații își vor înainta cererea cu actele de lipsă, regulamentare, în termenul fixat Ven. Consiliu Eparhial ort. român din Cluj și cu încuviințarea protopopului se vor putea prezenta în parohie pentru a cânta, a predica eventual a celebra sf. Liturgie și pentru a face cunoștință cu poporul. Candidații vor respecta prevederile noului Regulament pentru parohii.

Huedin, la 22 Octomvrie 1939.

Consiliul parohial ort. rom. din Dâncu în înțelegere cu oficiul protopopesc.

Aurel Muntean, protopop.

Oficiul protopopesc ort. rom. al Dejului

Nr. 607/1939

(36) 1—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de cl. III-a *Caprioara*, cu filia *Teocul de Jos* din protopopiatul Dejului se publică concurs cu termen de 30 zile, socotit dela prima apariție în „Renașterea“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela stat potrivit pregătirii ce o are preotul.
  2. Venitele stolare obișnuite.
- Concurenții își vor înainta cererile adresate Ven. Consiliu eparhial în termenul de sus și cu avizul nostru vor putea să se prezinte în parohie pentru a face cunoștință cu poporul.

Dej, în 13 Octomvrie 1939.

Consiliul parohial în înțelegere cu oficiul protopopesc.

Zaharie Manu, protopop.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.